

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests

**PROFESIONĀLO PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU
NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU
LEGALIZĀCIJAS UN TERORISMA
FINANSĒŠANAS RISKU ZIŅOJUMS
PAR 2017. - 2018. GADU**

RĪGA

2019

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	Ievads.....	3
	RISKU NOVĒRTĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA.....	3
	RISKU NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA.....	3
2.	Kopsavilkums.....	4
3.	Normatīvais regulējums.....	5
4.	NILL draudu novērtējums	8
5.	NILL ievainojamības novērtējums	10
	VALSTS IEŅĒMUMU DIENESTS	11
	Nodokļu konsultanti.....	12
	Ārpakalpojuma grāmatveži.....	13
	Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	14
	LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOME.....	15
	Zvērināti advokāti	16
	LATVIJAS ZVĒRINĀTU NOTĀRU PADOME	17
	Zvērināti notāri	18
	LATVIJAS ZVĒRINĀTU REVIDENTU ASOCIĀCIJA	19
	Zvērināti revidenti un zvērinātu revidentu komercsabiedrības	19
6.	NILL un TF risku novērtējums	21
	NILL RISKU NOVĒRTĒJUMS.....	21
	TF RISKU NOVĒRTĒJUMS.....	21
7.	IZMANTOTĀ LITERATŪRA	23
8.	PIELIKUMS NR. 1.....	24

1. Ievads

RISKU NOVĒRTĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA

- 1.1. 2018. gada 23. augustā Eiropas Padomes ekspertu komiteja noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu jomā (Moneyval) (turpmāk – Moneyval) publicēja 5. kārtas ziņojumu par Latviju, kurā ietverta situācijas analīze, pamatojoties uz Moneyval ekspertu vizītes laikā – 2017. gada 8. novembrī aktuālo normatīvo regulējumu un darbības rezultātiem¹.
- 1.2. Pamatojoties uz Moneyval ziņojumu, 2018. gada 11. oktobrī tika pieņemts un spēkā stājās Latvijas Republikas Ministru kabineta (turpmāk – MK) rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim" (turpmāk – Pasākumu plāns)². Pasākumu plāna mērķis ir stiprināt spējas cīnīties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (turpmāk – NILL), terorisma finansēšanu (turpmāk – TF) un proliferāciju un tās finansēšanu, samazināt vispārējos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (turpmāk – NILLTF) riskus, nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTF novēršanas jomā un vienlaikus veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticamību Latvijas jurisdikcijai. Pasākumu plānā iekļautie pasākumi izstrādāti, lai sasniegtu minētos mērķus.
- 1.3. Ievērojot 2. Nacionālo Risku novērtējumu par 2013. - 2016. gadu, kurā juridisko pakalpojumu, nodokļu konsultāciju un grāmatvedības pakalpojumu sniedzēji tika atzīti par augsta NILLTF riska sektoru, Pasākumu plānā paredzēts sagatavot ziņojumu par attiecīgā sektora NILLTF risku novērtējumu (turpmāk – Ziņojums).³ Ziņojuma mērķis ir sekmēt Latvijas NILLTF politikas veidotāju, Finanšu izlūkošanas dienesta, tiesībaizsardzības iestāžu, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Likums) subjektu, kā arī jebkuras citas ieinteresētās personas izpratni par NILLTF riskiem, kas saistīti ar nodokļu konsultantu, ārpakalpojuma grāmatvežu, zvērinātu revidentu, zvērinātu revidentu komercsabiedrību, zvērinātu notāru, zvērinātu advokātu, citu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju (turpmāk – Profesionālo pakalpojumu sniedzēji) darbību Latvijā.

RISKU NOVĒRTĒJUMA METODOĻĪJA

- 1.4. Ziņojums sagatavots par periodu no 2017. - 2018. gadam (turpmāk – Pārskata periods).
- 1.5. Par Ziņojuma sagatavošanu atbildīgā institūcija ir Finanšu izlūkošanas dienests. Apkopojot un analizējot kvantitatīvo un kvalitatīvo informāciju, Finanšu izlūkošanas dienests cieši sadarbojās ar Valsts ieņēmumu dienestu, Latvijas Zvērinātu revidentu asociāciju, Latvijas Zvērinātu notāru padomi, Uzņēmumu reģistru un politikas veidotājiem, kas ir atbildīgi par attiecīgo sektoru pārraudzību – Finanšu ministriju un Tieslietu ministriju, vienlaikus Ziņojuma sagatavošanas procesā veiktas pārrunas ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomi.
- 1.6. Ziņojuma izstrādē izmantoti Latvijas Republikas normatīvie akti, ziņojumi un viedokļi, kā arī starptautiskie normatīvie akti, vadlīnijas un ziņojumi.
- 1.7. Ziņojumā apskatīto Likuma subjektu NILL un TF draudi, ievainojamība un riska līmenis sakārtots, pielietojot sešu punktu vērtējumu salīdzināšanas sistēmu - "zems", "vidēji zems", "vidējs", "vidēji augsts", "vidēji augsts/augsts", "augsts". Jo augstāks ir novērtējums, jo sektoram ir lielāka varbūtība tikt pakļautam NILL un TF. Ja vērtējums ir "vidēji augsts/augsts", sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet vienlaicīgi konstatētas būtiskas atšķirības starp dažādu sektora subjektu riska līmeņiem, no kuriem atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir vidējs vai pat zems.

¹ Eiropas Padomes ekspertu komitejas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu jomā (Moneyval) 5. kārtas ziņojums par Latviju. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Latvia-2018.pdf>

² 2018. gada 11. oktobra Ministru kabineta rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=302218>

³ 2018. gada 11. oktobra Ministru kabineta rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=302218>

2. Kopsavilkums

- 2.1. Profesionālo pakalpojumu sniedzēji, kuru darbība saistīta ar padomu sniegšanu juridisko, finanšu un nodokļu jomā ir vieni no galvenajiem komercdarbības un finanšu pasaules dalībniekiem, kas veicina ekonomikai svarīgus darījumus. Tādējādi ir būtiski, ka viņu pakalpojumi netiek izmantoti noziedzīgiem mērķiem. Arī Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem ir jārikojas godīgprātīgi un jāievēro normatīvo aktu prasības, viņi nedrīkst iesaistīties noziedzīgās darbībās.
- 2.2. NILL un TF ir nopietns drauds sabiedrības drošībai un labklājībai.
- 2.3. Ņemot vērā, ka finanšu institūcijas ir ieviesušas salīdzinoši augsta līmeņa NILLTF novēršanas procesus, potenciālo noziedzīgo nodarījumu (jo īpaši NILL un TF) atklāšanas risks finanšu institūcijās ir paaugstinājies. Secīgi, personas ar NILLTF mērķiem meklē speciālistu – Profesionālo pakalpojumu sniedzēju - konsultācijas vai pakalpojumus.⁴
- 2.4. Profesionālo pakalpojumu sniedzēju izmantošana NILL ir starptautiski identificēta NILL metode.⁵ Par to liecina arī Finanšu izlūkošanas dienesta novērojums, ka NILL mērķiem tiek izmantotas arvien sarežģītākas darījumu shēmas, tajā skaitā, sarežģītas uzņēmumu struktūras un fiktīvus darījumus pamatojoša dokumentācija, ko ir sagatavojuši speciālisti.
- 2.5. Attiecīgo profesiju pārstāvji tiek dēvēti par "vārtsargiem" (no angļu valodas – *gatekeepers*), jo personas, kas vēlas jaunprātīgi izmantot likumīgas finanšu sistēmas un korporatīvās struktūras NILL vai TF mērķiem, var izmantot šos specialistus kā piekļuves punktu finanšu sistēmai. Šajā sakarā Profesionālo pakalpojumu sniedzēji var apzināti vai neapzināti sniegt konsultācijas un/vai pakalpojumus, kas attiecīgi var veicināt NILL vai TF.⁶
- 2.6. Finanšu darījumu darba grupas (turpmāk – FATF (no angļu valodas - *Financial Action Task Force*))⁷ rekomendācijās, kopš to papildināšanas 2003. gadā, ir skaidri noteikts, ka juridisko profesiju pārstāvjiem, nodokļu konsultantiem kā arī citiem Ziņojumā apskatītajiem Likuma subjektiem jeb Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem ir pienākums veikt klientu izpētes pasākumus un sniegt aizdomīgu darījumu ziņojumus. Kopš tā laika kompetentajām iestādēm ir pienākums nodrošināt, ka attiecīgās personas tiek uzraudzītas NILL un TF novēršanas mērķiem.⁸
- 2.7. Ziņojums sniedz informatīvu apkopojumu un analīzi par Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem piemītošajiem NILLTF draudiem, ievainojamību un izrietošajiem riskiem, tos novērtējot šādi:

Profesionālo pakalpojumu sniedzēju NILL draudu, ievainojamības un risku un TF risku novērtējums				
Subjekts	Draudu līmenis	Ievainojamības līmenis	NILL risks	TF risks
Nodokļu konsultanti	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Ārpakalpojuma grāmatveži	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VA	VA/A*	VA/A*	VZ
Zvērināti advokāti	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Zvērināti notāri	VA	V	VA	VZ
Zvērināti revidenti	V	VA	VA	Z

- 2.8. Ziņojumā secināts, ka izvērtētie Likuma subjekti (Profesionālo pakalpojumu sniedzēji) var iesaistīties (vai tikt neapzināti iesaistīti) NILLTF shēmās attiecīgo personu specifisko un padziļināto zināšanu dēļ. Minētās personas var tikt izmantotas, lai slēptu NIL izcelsmi un/vai legītimētu aktīvus dažādos veidos, piemēram, izveidojot uzņēmumus un ārzonas uzņēmumu struktūras, profesionāli sagatavojot fiktīvus līgumus un citus darījumus pamatojošus

⁴ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals" June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

⁵ Turpat

⁶ AUSTRAC. Strategic analysis brief: "Money laundering through legal practitioners". Available at: <http://www.austrac.gov.au/sites/default/files/sa-brief-legal-practitioners.pdf>

⁷ Starptautiska starpvaldību Finanšu darījumu darba grupa. FATF starptautiski atzītie pasaules standarti, nosaka vispusīgu un konsekventu pasākumu struktūru, kuru valstīm jāievieš cīņās ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un TF, kā arī masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. FATF rekomendācijas nosaka starptautisku standartu, kurš valstīm ir jāiesteno, veicot pasākumus, kas nodrošina mērķa sasniegšanu konkrētajos apstākļos.

⁸ Skat. FATF 40 rekomendācijas. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FATF%20Standards%20-%202040%20Recommendations%20rc.pdf>

* Sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir vidējs vai pat zems

dokumentus, sagatavotu vai revidētu uzņēmumu gada pārskatus, iegādātos īpašumus (t.sk. nekustamo īpašumu), apliecinātu ekonomiski neracionālus un nepamatotus līgumus vai izveidotu fiktīvus tiesvedības procesus, u.c. Pastāv iespēja, ka Profesionālo pakalpojumu sniedzēji var tikt neapzināti iesaistīti NILLTF shēmās, jo konstatēts zināšanu trūkums NILLTF novēršanas jomā, kā arī kritiski vērtējama attiecīgo Likuma subjektu spēja identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus.

- 2.9. Papildus, Ziņojuma sagatavošanas ietvaros identificēti trūkumi nozares normatīvajā regulējumā. Attiecībā uz viltus tiesvedību riskiem identificēta nepieciešamība normatīvo regulējumu papildināt ar atsauci, paredzot, ka ziņošanas uzņēmums nav attiecināms uz gadījumiem, kad Likuma subjektam ir aizdomas par tiesvedības patiesumu (pastāv aizdomas par to, ka attiecīgais process būtu uzskatāms par viltus jeb fiktīvu procesu). Tāpat konstatēta nepieciešamība precizēt normatīvo regulējumu attiecībā uz darījumu attiecību izbeigšanu, kas regulēta Likuma 28. pantā.
- 2.10. Tāpat Ziņojumā norādīts uz nepieciešamību virzīt turpmākām diskusijām jautājumu par zvērinātu notāru, zvērinātu advokātu un citu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju Likuma "subjektivitāti", proti, vai attiecīgo Likuma subjektu pienākumu pildīšanu ir pamatoti ierobežot tikai ar Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajām profesionālajām darbībām.
- 2.11. Vienlaikus Ziņojumā secināts, ka zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību uzraudzības modelis ir neefektīvs, jo uzraudzību pār zvērinātiem revidentiem uz zvērinātu revidentu komercsabiedrībām īsteno gan VID, gan LZRA. Proti, zvērinātus revidentus un zvērinātu revidentu komercsabiedrības par sniegtajiem profesionālajiem pakalpojumiem uzrauga LZRA, bet par viņu sniegtajām nodokļu konsultācijām un ārpakalpojuma grāmatvedības pakalpojumiem – VID. Līdzīgas problēmas identificētas zvērinātu advokātu un neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzības modelī. Savukārt Profesionālo pakalpojumu sniedzēju uzraugu veiktās pārbaudes, kā arī piemēroto sodu veidi un apmēri nesasniedz to preventīvo funkciju. Tāpat kritiski tiek vērtēta LZAP un LZRA neatkarība un to spēja veikt uzraudzības pasākumus. Taču vienlaikus uzsvērts Profesionālo pakalpojumu sniedzēju uzraudzības un kontroles institūciju kapacitātes un izpratnes par NILLTF riskiem pieaugums.

3. Normatīvais regulējums

- 3.1. Saskaņā ar Likuma 3. pantu, Likuma subjekti, citu starpā, ir personas, kuras veic saimniecisko vai profesionālo darbību - nodokļu konsultanti, ārpakalpojuma grāmatveži, zvērināti revidenti un zvērinātu revidentu komercsabiedrības, zvērināti notāri, zvērināti advokāti, citi neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji.
- 3.2. Jāuzsver, ka saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu, zvērināti notāri, zvērināti advokāti un citi neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, uzskatāmi par Likuma subjektiem tikai gadījumos kad tie, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz:
 - 3.2.1. nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu,
 - 3.2.2. klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu,
 - 3.2.3. visu veidu kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs vai finanšu iestādēs,
 - 3.2.4. juridisku personu vai juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī attiecībā uz juridiskās personas vai juridiska veidojuma dibināšanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai nepieciešamo ieguldījumu veikšanu.⁹
- 3.3. Šāds normatīvais regulējums atbilst FATF 40 rekomendācijām.¹⁰
- 3.4. Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar FATF rekomendācijām NILLTF novēršanas prasības attiecināmas uz Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem, tikai attiecībā uz darbiniekiem profesionālo pakalpojumu sniedzēju uzņēmumos. Proti, prasības nav attiecināmas uz profesionāļiem, kas ir nodarbināti uzņēmumos, vai valsts iestādēs kā iekšējie pakalpojumu sniedzēji.¹¹ Apskatītā FATF rekomendācija nostiprināta arī Latvijas Republikas normatīvajā

⁹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 16, 28.08.2008.- 3. panta pirmā daļa, 4. punkts

¹⁰ Skat. FATF 40 rekomendācijas (22. un 23. rekomendācija). Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

¹¹ <https://www.fatf-gafi.org/glossary/d-i/>

regulējumā, bet konkrēti Likuma 3. pantā ir nostiprināti priekšnoteikumi, ka, lai persona tiktu uzskatīta par Likuma subjektu, jāizpildās apstāklim – personai konkrētajā jomā jāveic saimnieciskā vai profesionālā darbība.

- 3.5. Savukārt nepilnības normatīvā regulējuma sakarā identificējamās Likuma 30. pantā, kur nostiprināts izņēmums attiecībā uz ziņošanas pienākumu, paredzot, ka Likumā nostiprinātais ziņošanas pienākums¹² nav attiecināms uz Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem, kad tie aizstāv vai pārstāv klientus pirmstiesas kriminālprocesā vai tiesas procesā vai sniedz konsultācijas par tiesas procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā, izņemot NILLTF novēršanas jomā.
- 3.6. Likuma 30. pants nesatur norādi uz atsevišķu profesionālo darbību uzskaitījumu ar ko būtu ierobežots ziņošanas pienākums, kā tas ir Likuma 3. pantā. Ņemot vērā minēto, iespējams izdarīt secinājumu, ka zvērinātu notāru, zvērinātu advokātu un citu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju ziņošanas pienākums nav ierobežots ar Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajām profesionālajām darbībām.
- 3.7. Šāds normatīvais regulējums teorētiski atbilst FATF 40 rekomendācijām¹³, jo FATF 23. rekomendācija paredz, ka aizdomīgu darījumu ziņošanas pienākums ir attiecināms tikai uz ierobežotām profesionālām darbībām, bet konkrēti, darbībām, kas uzskaitītas Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā. Taču Likums paredz ziņošanas pienākumu attiecināt uz plašāku darbību loku, vienīgo izņēmumu paredzot gadījumā, kad attiecīgie Likuma subjekti aizstāv vai pārstāv klientus pirmstiesas kriminālprocesā vai tiesas procesā vai sniedz konsultācijas par tiesas procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā, izņemot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā.
- 3.8. Norādāms, ka, teorētiski šāds regulējums ir saskaņā ar FATF rekomendācijām, proti, Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem jāziņo par aizdomīgiem darījumiem, ja attiecīgā informācija ir iegūta apstākļos, kad uz attiecīgajām personām attiecas klienta noslēpuma vai juridiskās profesijas noslēpuma prasības¹⁴. Taču nav skaidrs pamatojums kādēļ Likuma regulējums minēto izņēmumu attiecina arī uz nereglamentēto profesiju pārstāvjiem, tas ir, nodokļu konsultantiem, ārpalpojuma grāmatvežiem un citiem neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem.
- 3.9. Jānorāda, ka nav viennozīmīgs jautājums vai zvērinātu notāru, zvērinātu advokātu un citu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju Likuma "subjektivitāti" ir pamatoti ierobežot tikai ar Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajām profesionālajām darbībām. Šāda regulējuma rezultātā negodprātīgiem Likuma subjektiem var tikt dota iespēja vienkārši izvairīties no Likumā nostiprināto pienākumu izpildes, slēpjot patieso sniegto pakalpojumu veidu. Attiecīgi, Likuma prasību attiecināmība uz zvērinātiem notāriem, zvērinātiem advokātiem un citiem neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem būtu virzāma turpmākām diskusijām.
- 3.10. Tāpat norādāms, ka teorētiski Likumā nostiprināto "subjektivitātes" priekšnoteikumu rezultātā ir radīta situācija, ka Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajiem Likuma subjektiem nav nepieciešama iekšējās kontroles sistēma, ja netiek sniegts kāda no Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajām profesionālajām darbībām, jo Likuma 6. pants paredz pienākumu veikt risku novērtējumu un izveidot iekšējās kontroles sistēmu tikai Likuma subjektiem. Taču šāda normatīvā regulējuma interpretācija būtu vērtējama kritiski no uzraugošo institūciju viedokļa.
- 3.11. Vienlaikus neskaidrību normatīvā regulējuma sakarā, bet konkrēti Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā nostiprināto profesionālo darbību, rada arī MK noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem". Attiecīgo noteikumu 5.6.1. punkts paredz, ka zvērinātiem notāriem jāsniedz ziņojums par neparastu darījumu, kas atbilst pazīmei: mantojuma lietā mantinieks, iesniedzot mantojamās mantas sarakstu ar mantas novērtējumu, mantojuma masas sastāvā ir norādījis neregistrējamu kustamu mantu (tajā skaitā skaidru naudu), kuras novērtējums ir ekvivalents 15 000 *euro* vai vairāk. Šī pazīme uzliek pienākumu zvērinātiem notāriem sniegt

¹² Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 16, 28.08.2008. - 30. panta pirmā daļa

¹³ Skat. FATF 40 rekomendācijas (23. rekomendācija). Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

¹⁴ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

ziņojumus Finanšu izlūkošanas dienestam mantojumu lietās, taču mantojuma lietas nav iekļautas Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punkta uzskaitījumā.

- 3.12. Papildus uzsverams FATF norādītais, ka tiesvedība nav process, uz ko attiecināmas FATF rekomendācijas, un tiesas līdz šim ir atzinušas, ka attiecīgo procesu izslēgšana no ziņošanas pienākuma ir svarīga, lai aizsargātu cilvēku pamattiesības uz piekļuvi tiesai. Taču Anglijas Apelācijas tiesa norādījusi, ka, lai gan tiesvedības būtu jāatbrīvo no ziņošanas prasībām, šāds izņēmums nedrīkstētu būt attiecināms uz viltus jeb fiktīvām (no angļu valodas – *sham*) tiesvedībām, lai nepieļautu tiesvedību procesa ļaunprātīgu izmantošanu ar mērķi izvairīties no ziņošanas pienākuma.¹⁵
- 3.13. Tiesvedība varētu tikt uzskatīta par viltus jeb fiktīvu tiesvedību, ja strīda priekšmets ir izveidots fiktīvi, piemēram, ja nav faktiskā parāda un pārskaitītie līdzekļi ir vienkārši NIL nodošana no vienas personas citai.¹⁶ Šāda NILL shēma pasaules mērogā tika identificēta "*Moldovas laundromāta*"¹⁷ lietā (sīkāk skat. Pielikumu Nr. 1).
- 3.14. Secīgi, būtu nepieciešams papildināt normatīvo regulējumu, paredzot, ka ziņošanas izņēmums nav attiecināms uz gadījumiem kad Likuma subjekts aizstāv vai pārstāv klientus pirmstiesas kriminālprocesā vai tiesas procesā, vai sniedz konsultācijas par tiesas procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā, un Likuma subjektam ir aizdomas par tiesvedības patiesumu (tas ir, pastāv pamatotas aizdomas par to, ka attiecīgais process būtu uzskatāms par viltus jeb fiktīvu procesu un tiek izmantots NILL vai TF mērķiem). Šādu tiesvedību mērķis ir pēc iespējas ātrāk nodot NIL no vienas personas citai, vienlaikus līdzekļu nodošanai saņemot leģitīmu pamatu, proti, tiesas spriedumu. Piebilstams, ka viltus tiesvedību izmantošanas NILL ir pasaulē izplatīta NILL tipoloģija.¹⁸
- 3.15. Arī Finanšu izlūkošanas dienesta praksē ir identificēts gadījums, kas, iespējams, saistīts ar iepriekš aprakstīto NILL shēmu.

Gadījuma analīze Nr. 1

2018. gadā Finanšu izlūkošanas dienestā saņemts ziņojums par zvērinātu advokātu biroju (ZAB) X saistībā ar iespējamu krāpšanas shēmu un NILL. ZAB X klienta – personas A - bezskaidras naudas līdzekļi bija noguldīti Latvijas kredītiestādē, kas uz nenoteiktu laiku (padziļinātas izpētes laiku) attiecīgos līdzekļus bija aizturējusi. Apzinoties, iespējams, negatīvus kredītiestādes veiktās izpētes rezultātus, persona A pēc palīdzības vērsās ZAB X.

Finanšu izlūkošanas dienestā saņemtajā ziņojumā norādīts, ka:

1. ZAB X sagatavojis pēc būtības fiktīvus rēķinus par pakalpojumiem, kas sniegti personai A;
2. uz attiecīgo dokumentu pamata nenoskaidrota procesa (iespējams, tiesvedības) rezultātā izdoti akti par līdzekļu piedziņu no personas A par labu ZAB X;
3. akti iesniegti Latvijas kredītiestādē ar mērķi krāpniecisku darbību rezultātā nodrošināt līdzekļu pārskaitījumu.

Vienlaikus tika identificēta publiski pieejama informācija, ka līdzīgi krāpšanas gadījumi ir notikuši Moldovā un Krievijā, kur NILL mērķiem (rast legālu pamatu apšaubāmas izcelsmes līdzekļu tālākai pārskaitīšanai) ar tiesas starpniecību krāpnieciskā veidā fiktīvi veikta parādu piedziņa. Par lietu uzsākts kriminālprocess un šobrīd notiek lietas izskatīšana.

- 3.16. Normatīvā regulējuma sakarā uzmanība vērojama arī uz Likumā nostiprinātajiem klientu izpētes pienākumiem. Likuma 11. pantā nostiprināts pienākums veikt klienta izpēti. Attiecīgā panta septītā daļa paredz, ka gadījumā, ja Likuma subjekts nespēj veikt Likumā noteiktos klienta izpētes pasākumus, Likuma subjektam ir aizliegts uzsākt darījuma attiecības, turpināt darījuma attiecības (tās ir izbeidzamas) un veikt gadījuma rakstura darījumu ar attiecīgo personu vai juridisku veidojumu. Savukārt tā paša panta astotā daļa nosaka, ka minētais noteikums neattiecas uz Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem gadījumos, kad tie aizstāv vai pārstāv klientus pirmstiesas kriminālprocesā vai tiesas procesā vai sniedz konsultācijas par tiesas procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā.

¹⁵Skat. FATF 40 rekomendācijas (23. rekomendācijas skaidrojošo piezīmi). Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

¹⁶ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", June 2013. Page 69. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

¹⁷ Detalizētāka informācija pieejama, piemēram: <https://www.rise.md/english/the-russian-laundromat/>

¹⁸ Legal Sector Affinity Group "Anti-money laundering: Guidance for the Legal Sector", March 2018. Available: www.sra.org.uk/documents/solicitors/freedom.../money-laundring.pdf

- 3.17. Norādāms, ka šāds normatīvais regulējums nav atbilstošs FATF rekomendācijām. Uz minēto norāda arī *Moneyval* 5. kārtas savstarpējā novērtējumā, konstatējot, ka: "Uz zvērinātiem advokātiem, zvērinātiem notāriem, citiem neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem un grāmatvežiem (nodokļu konsultantiem) neattiecas prasība izbeigt darījumu attiecības, ja viņi nespēj iegūt Likumā noteikto klientu izpētes informāciju un dokumentus gadījumos, kad tie aizstāv vai pārstāv klientus pirmstiesas kriminālprocesā vai tiesas procesā vai sniedz konsultācijas par tiesas procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā, tādējādi skaidri atkāpjoties no FATF definētā izņēmuma, kas būtu attiecināms tikai uz aizdomīgu darījumu ziņojumiem."¹⁹
- 3.18. No iepriekš apskatītajiem Likumā nostiprinātajiem izņēmumiem izriet, ka šie izņēmumi attiecināmi uz visiem Ziņojumā apskatītajiem Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem, taču nepastāv normatīvs pamatojums šādu izņēmumu attiecināšanai uz visiem uzskaitītajiem Likuma subjektiem. Proti, kritiski vērtējams normatīvais regulējums, kas paredz iespēju attiecināt iepriekš apskatītos izņēmumus uz tādiem Likuma subjektiem kā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem vai nodokļu konsultantiem, jo atšķirībā no zvērinātiem advokātiem vai zvērinātiem revidentiem, uz tiem neattiecas normatīvajos aktos nostiprināts informācijas izpaušanas aizliegums.

4. NILL draudu novērtējums

- 4.1. 2018. gada 22. jūnija "Papildinātajā Latvijas Nacionālajā NILLTF risku novērtēšanas ziņojumā" Profesionālo pakalpojumu sniedzēju NILLTF ievainojamība, draudi un riski noteikti šādi:²⁰

Profesionālo pakalpojumu sniedzēju NILL un TF draudu, ievainojamības un risku novērtējums			
Subjekts	Ievainojamības līmenis	Draudu līmenis	NILLTF risks
Nodokļu konsultanti	VA	VZ	V
Ārpakalpojuma grāmatveži	VA	VZ	V
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VA	VZ	V
Zvērināti advokāti	V	VZ	V
Zvērināti notāri	VZ	VZ	VZ
Zvērināti revidenti	VZ	VZ	VZ

- 4.2. Izvērtējot *Moneyval* ziņojumā norādītos trūkumus attiecīgajā nozarē, kā arī iepazīstoties ar Profesionālo pakalpojumu sniedzēju uzraugošo iestāžu sagatavotajiem sektorāliem risku novērtējumiem, identificēta nepieciešamība veikt Profesionālo pakalpojumu sniedzēju ievainojamības, draudu un NILL un TF riska līmeņa pārvērtēšanu.
- 4.3. Kā minēts iepriekš, Profesionālo pakalpojumu sniedzēju izmantošana NILL ir starptautiski identificēta NILL metode.²¹ Par to liecina arī Finanšu izlūkošanas dienesta praksē gūtie novērojumi, ka NILL mērķiem tiek izmantotas arvien sarežģītākas darījumu shēmas, tajā skaitā, sarežģītas uzņēmumu struktūras, fiktīvus darījumus pamatojošie dokumenti ir profesionāli sagatavoti, kā arī citas minētajām pielīdzināmas pazīmes.
- 4.4. Secīgi, daļa no Ziņojumā apskatīto Likuma subjektu piedāvātajiem pakalpojumiem ir pievilcīgi personām ar NILL mērķiem, attiecīgi Profesionālo pakalpojumu sniedzēji var neapzināti tikt iesaistīti noziedzīgu nodarījumu īstenošanā.
- 4.5. Arī FATF tās 2018. gadā publicētajā ziņojumā "Profesionālā noziedzīgu iegūtu līdzekļu legalizācija" norāda, ka noziedznieki izmanto trešo personu NILL pakalpojumus, tostarp advokātu un grāmatvežu pakalpojumus. Ziņojumā citu starpā norādīts, ka noziedznieki parasti izmanto Profesionālo pakalpojumu sniedzējus, lai izveidotu korporatīvās struktūras, un, ka grāmatvežu sniegtie pakalpojumiem noziedzniekiem ir īpaši nepieciešami, jo grāmatvedības pakalpojumu

¹⁹ 2018. gada 23. augustā Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (*Moneyval*) 5. kārtas ziņojumu par Latviju. Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/MONEYVAL2018_5th-Round_MER-Latvia.pdf

²⁰ Apzīmējumu skaidrojums: V – vidējs; VA – vidēji augsts; VA – vidēji zems

²¹ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals" June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

sniedzējiem piemīt plaša spektra prasmes.²² Piebilstams, ka profesionāli NILL pakalpojumu sniedzēji tiek iesaistīti NILL shēmās lielos apmēros.²³

- 4.6. Uz Profesionālo pakalpojumu sniedzēju izmantošanu NILL mērķiem norādīts arī Amerikas Savienoto valstu nacionālā riska novērtējumā.²⁴
- 4.7. Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem ir iespēja identificēt NILL mēģinājumu pirms citiem Likuma subjektiem, jo to piedāvātie pakalpojumi tiek izmantoti pirms citu noziedzīgu darbību veikšanas (piem. uzņēmumu dibināšana, nodokļu konsultācijas, u.c.).
- 4.8. Attiecībā uz nozares ietekmi uz Latvijas Republikas finanšu sistēmu, norādāms, ka nav nozīmes noteikt veidu vai maksas par pakalpojumiem apmēru, kas tiek veikts starp Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem un to klientiem. Attiecīgo nozaru finansiālo ietekmi uz NILL apmēriem un finanšu sistēmu kopumā būtu jāvērtē pēc to darījumu kopsummas, kas ir NILL shēmu sastāvā un kuros izmantoti attiecīgo speciālistu piedāvātie pakalpojumi. Piemēram, zvērināts advokāts sagatavo dokumentus vairāku juridisku personu dibināšanai, un attiecīgās juridiskās personas tiek izmantotas NILL. Šādā gadījumā nebūtu vērtējams advokāta atlīdzības (honorāra) apmērs, bet gan legalizēto NIL apmērs, kur iesaistītas ar zvērināta advokāta palīdzību reģistrētās juridiskās personas. Taču izmērīt šādu darījumu apmērus ir gandrīz neiespējami. Arī FATF norāda, ka īpaša problēma, analizējot un pētot NILL un TF metodes, kā ietvaros var būt iesaistīti juridisko profesiju speciālisti, ir tāda, ka daudzi pakalpojumi, ko noziedznieki izvēlas NILL veicināšanai, ir pakalpojumi, kas ikdienā tiek izmantoti likumīgiem mērķiem.²⁵
- 4.9. Saskaņā ar 2018. gada 22. jūnija "Papildināto Latvijas Nacionālo NILLTF risku novērtēšanas ziņojumu" faktori, kas rada nozīmīgākos nefinanšu sektora draudus ir:
 - 4.9.1. noziedzīgi nodarījumi, kas veikti lielos apmēros un/vai organizētā grupā;
 - 4.9.2. noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā un krāpšana.²⁶
- 4.10. Pārskata periodā nozīmīgākie nefinanšu sektora NILL draudi daļēji sakrīt ar iepriekšējā periodā konstatētajiem, taču vienlaikus uzmanība vēršama arī uz tādu faktoru ietekmi kā:
 - 4.10.1. negodprātīgi sektora profesiju pārstāvji, kas var potenciāli veicināt NILL, piemēram, noziedznieki var izmantot zvērinātu advokātu un citu juridiskās profesijas pārstāvju pakalpojumus, lai likumīgiem līdzekļiem kavētu un/vai traucētu tiesībaizsardzības iestāžu izmeklēšanas;²⁷
 - 4.10.2. noziedznieki var izmantot sektora pārstāvjus, lai noslēptu NIL izcelsmi un/vai leģitīmu aktīvus dažādos veidos, piemēram, izveidojot uzņēmumus un ārzonas uzņēmumu struktūras, profesionāli sagatavojot fiktīvus līgumus un citus darījumus pamatojošus dokumentus, sagatavotu vai revidētu uzņēmumu gada pārskatus;
 - 4.10.3. noziedznieki var izmantot zvērinātus advokātus, zvērinātus notārus un citus juridiskās profesijas pārstāvjus, lai realizētu NIL un iegādātos īpašumus (t.sk. nekustamo īpašumu);²⁸
 - 4.10.4. noziedznieki var izmantot zvērinātus notārus, lai apliecinātu ekonomiski neracionālus un nepamatotus līgumus (piemēram, darījumus, kas tiek slēgti par cenu, kas acīmredzami neatbilst tirgus vērtībai), ko vēlāk var izmantot NIL integrēšanai;
 - 4.10.5. noziedznieki var izmantot zvērinātus advokātus un citus neatkarīgus juridisko pakalpojumu sniedzējus, lai izveidotu fiktīvus tiesvedības procesus;²⁹
 - 4.10.6. sektora pārstāvjus var izmantot attiecīgo pārstāvju statusa dēļ, tādējādi fiktīvus darījumus padarot par šķietami patiesiem.
- 4.11. Savukārt noziedzīgā nodarījuma metodes, ar ko tiek veikta NILL nefinanšu sektorā, ir šādas:

²² FATF Report: "Professional Money Laundering", July 2018. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf>

²³ FATF Report: "Professional Money Laundering", July 2018. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf>

²⁴ U.S. Treasury. NATIONAL MONEY LAUNDERING RISK ASSESSMENT 2018. Available at: https://home.treasury.gov/system/files/136/2018NMLRA_12-18.pdf

²⁵ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

²⁶ 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 1.4.39.punkts, 15.lpp.

²⁷ Skat. arī: AUSTRAC. Strategic analysis brief: "Money laundering through legal practitioners". Available at: <http://www.austrac.gov.au/sites/default/files/sa-brief-legal-practitioners.pdf>

²⁸ Skat piemēram. 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 4.5.229 – 59. lpp

²⁹ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals" June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

- 4.11.1. pārskaitījumi uz fiktīviem uzņēmumiem, kā arī par faktiski nenotikušiem darījumiem;
 - 4.11.2. ieguldījumi nekustamajā un kustamajā īpašumā;
 - 4.11.3. attiecīgo profesiju apzināta/neapzināta iesaiste dokumentu sagatavošanā, ar mērķi legalizēt NIL, piemēram, darījumu dokumentu, sagatavošana un/vai apliecināšana;
 - 4.11.4. profesionālo konsultāciju sniegšana apzināti vai neapzināti veicinot NILL.³⁰
- 4.12. Ievērojot Ziņojumā minēto, Ziņojumā apskatīto Profesionālo pakalpojumu sniedzēju draudu līmenis vērtējams šādi:

Subjekts	Draudu līmenis
Nodokļu konsultanti	VA
Ārpakalpojuma grāmatveži	VA
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VA
Zvērināti notāri	VA
Zvērināti advokāti	VA
Zvērināti revidenti	V

5. NILL ievainojamības novērtējums

- 5.1. Pamatojoties uz Ziņojumā iepriekš apskatītajiem un analizētajiem apstākļiem, kā arī turpmāk norādītajiem apsvērumiem, Profesionālo pakalpojumu sniedzēju ievainojamība vērtējama šādi:

Subjekts	Ievainojamības līmenis
Nodokļu konsultanti	VA/A*
Ārpakalpojuma grāmatveži	VA/A*
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VA/A*
Zvērināti advokāti	VA/A*
Zvērināti revidenti	VA
Zvērināti notāri	V

- 5.2. Vērtējot Profesionālo pakalpojumu sniedzēju ievainojamību, uzmanība vēršama uz šādiem faktoriem:
- 5.2.1. nepietiekamas Likuma subjektu zināšanas par NILL un TF;
 - 5.2.2. nespēja identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus (un iesniegt ziņojumus);
 - 5.2.3. pakalpojumi, ko iespējams saņemt neklātienē, rada anonimitātes risku;
 - 5.2.4. nepietiekama klientu izpēte un darījumu uzraudzība (t.sk. nespēja veikt pilnvērtīgu klientu izpēti);
 - 5.2.5. attiecīgo profesiju pārstāvji var tikt neapzināti (zināšanu trūkuma dēļ) iesaistīti NILL un TF shēmās, tādējādi veicinot NILL un TF;
 - 5.2.6. vāja vai neesoša Profesionālo pakalpojumu sniedzēju uzraudzība;
 - 5.2.7. attiecībā uz Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) uzraudzībā esošajiem Likuma subjektiem – vāja vai neesoša darbības uzsākšanas kontrole³¹, t.sk. nespēja identificēt uzraudzībā esošos Likuma subjektus.
- 5.3. EK Pār nacionālā NILL un TF riska novērtējuma ziņojumā norādīts, ka nodokļu konsultanti, ārpakalpojuma grāmatvedības un juridisko pakalpojumu sniedzēji, galvenokārt, iesaistās tādās NILL darbības, kas ir saistītas ar konsultāciju sniegšanu par nekustamā īpašuma iegādi, fiktīvu uzņēmumu vai citu juridisku veidojumu izveidošanu, palīdzot atsevišķās tiesvedībās. Turklāt ir norādīts, ka juridisko pakalpojumu sniedzēji tiek iesaistīti NILL shēmās.³²

³⁰ FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals" June 2013.

Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

* Sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir viduvējs vai pat zems

³¹ Faktors nav attiecināms uz zvērinātiem advokātiem, zvērinātiem notāriem, zvērinātiem revidentiem

³² Eiropas Komisijas Pār nacionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=81272

- 5.4. Attiecībā uz Ziņojumā apskatītajiem Likuma subjektiem norādāms, ka vienkāršojot Likuma prasības, tiem ir divi pamatpienākumi NILL un TF novēršanas jomā, proti 1) veikt klientu izpēti³³ un 2) ziņot par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem³⁴ (attiecīgo pienākumu pildīšanas kārtība jāparedz iekšējās kontroles sistēmā). Attiecīgi, lai analizētu klientu izpētes kvalitāti, Ziņojuma ietvaros tiek vērtēta Likuma subjektu uzraugu veiktās pārbaudes, savukārt ziņošanas pienākums, tajā skaitā, spēja identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus, tiek vērtēta pēc Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaita.
- 5.5. Ņemot vērā faktu, ka Ziņojumā apskatīto Profesionālo pakalpojumu sniedzēju draudi, ievainojamības un risku faktori lielā daļa sakrīt, Ziņojumā Profesionālo pakalpojumu sniedzēju draudi, ievainojamība un riski vērtēti kopā, taču turpmāk šajā nodaļā norādīti ievainojamības faktori, kas uzskaitītajiem Likuma subjektiem ir atšķirīgi, tajā skaitā, bet ne tikai darbības uzsākšanas kontrole, jau minētās uzraudzības institūciju pārbaudes un ziņošanas rezultāti.
- 5.6. Attiecībā uz Profesionālo pakalpojumu sniedzēju spēju pilnvērtīgi veikt klientu izpēti, norādāms, ka nefinanšu sektora pārstāvjiem ir problemātiski identificēt klientus - politiski nozīmīgas personas. Tas skaidrojams ar faktu, ka nav pieejama vienota un uzticama datubāze vai reģistrs. Savukārt maksas datubāzes, ko izmanto finanšu sektora dalībnieki, nav pieejamas nefinanšu sektora dalībniekiem (nesamērīgo izdevumu dēļ). Secīgi, šobrīd politiski nozīmīgas personas identificēšana ir balstīta vienīgi uz katra Likuma subjekta zināšanām vai klienta sniegtās informācijas patiesumu.
- 5.7. Vienlaikus norādāms, ka nefinanšu sektora pārstāvjiem problēmas sagādā iespējas identificēt klientu patiesos labuma guvējus, ko iespējams izdarīt, vienīgi publiski pieejamās, maksas datubāzēs, kā arī izmantojot citu publiski pieejamu informāciju.³⁵
- 5.8. Uzmanība vērojama arī uz faktu, ka būtisku risku nodokļu konsultantu (izņemot zvērinātus reidentus), ārpakalpojuma grāmatvežu un neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju darbībā rada iespēja sniegt pakalpojumus anonīmiem klientiem, neklātienē un nekonkretizējot lietas apstākļus.
- 5.9. Vienlīdz būtiski uzsver, ka VID uzraugāmajiem Likuma subjektiem (izņemot zvērinātus reidentus) veicamā darbības uzsākšanas kontrole ir nepietiekama. Šobrīd attiecībā uz VID uzraugāmajiem subjektiem pastāv universāli darbības uzsākšanas kontroles mehānismi, kas ir vienādi attiecināmi uz visām juridiskajām personām un viennozīmīgi nevar tikt vērtētā kā pietiekama. Uz minēto norādīts arī Moneyval 5. kārtas ziņojumā par Latviju.³⁶ Tāpat pastāv risks nespēt identificēt VID uzraugāmos Likuma subjektus. Tas skaidrojams ar faktu, ka attiecīgo Likuma subjektu identificēšana jeb apzināšana iespējama vienīgi pēc saimnieciskās darbības veicēja norādītā NACE2 klasifikatora koda³⁷.

VALSTS IEŅĒMUMU DIENESTS

- 5.10. VID uzraudzībā uz 2018. gada 31. decembri bija 2571 nodokļu konsultants, 7282 ārpakalpojumu grāmatveži, 3039 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji.³⁸ Jānorāda, ka VID uzraudzībā ir arī vairāki tūkstoši citu Likuma subjektu, piemēram, personas, kas nodarbojas ar dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecību.³⁹
- 5.11. Likuma subjektu uzraudzību VID īsteno Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvalde (turpmāk – NILLNP), kas atrodas VID ģenerāldirektora pakļautībā un tās sastāvā ir 23 darbinieki (darījumu uzraudzības daļa – 15 darbinieki, metodikas atbalsta un riska analīzes daļa – 8 darbinieki). VID NILLNP ir struktūrvienība, kas izveidota Likuma prasību izpildes uzraudzībai un tās darbiniekiem ir padziļinātas zināšanas NILLTF novēršanas jomā. Uzsverams, ka Pārskata periodā VID ir ievērojami stiprinājis tā kapacitāti un zināšanas, kā arī uzraudzības pasākumus NILLTF novēršanas jomā.

³³ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 16, 28.08.2008. - 11. pants. Pienākums veikt klienta izpēti

³⁴ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 16, 28.08.2008. - 30.pants. Ziņošanas pienākums

³⁵ Piemēram, Lursoft, Firmas.lv, Crediweb, Companies House.

³⁶ 2018. gada 23. augustā Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (Moneyval) 5. kārtas ziņojumu par Latviju. Pieejams:

http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/MONEYVAL2018_5th-Round_MER-Latvia.pdf

³⁷ Skat. <https://www.vid.gov.lv/lv/saimnieciskas-darbibas-pamatdarbibas-veidu-janorada-atbilstosi-nace-kodam>

³⁸ Ņemot vērā, ka viens nodokļu maksātājs var nodarboties ar vairākiem saimnieciskās darbības veidiem nodokļu maksātāju sadalījumam pa subjektu grupām ir informatīvs raksturs.

³⁹ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

Nodokļu konsultanti

- 5.12. Nodokļu konsultācijas bieži tiek sniegtas vispārīgā veidā, nekonkretizējot lietas faktiskos apstākļus, iesaistītos uzņēmumus, pakalpojumu un/vai produktu apjomu. Tas savukārt apgrūrina iespēju noteikt, vai attiecīgās konsultācijas netiek izmantotas ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas.⁴⁰ Ņemot vērā šo nozaru profesionāļu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka tie tiks izmantoti, tajā skaitā neapzināti, NILL mērķiem.⁴¹
- 5.13. Noziedznieki var izmantot nodokļu konsultantus, lai noslēptu NIL izcelsmi un/vai leģitīmu aktīvus dažādos veidos, piemēram, izveidojot uzņēmumus un ārzonas uzņēmumu struktūras, sniedzot fiktīvus līgumus un citus darījumu dokumentus, sagatavotu vai revidētu uzņēmumu gada pārskatus. Attiecīgi, ņemot vērā nodokļu konsultantu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas NILL, kā arī lai izvairītos no nodokļu nomaksas.
- 5.14. Attiecībā uz jau minēto darbības uzsākšanas kontroles trūkumu, norādāms, ka šobrīd par nodokļu konsultantu var būt ikviena persona (reģistrējot saimniecisko darbību). Par nodokļu konsultantu var būt arī persona, kas pārkāpusi normatīvo aktu, tajā skaitā Likuma vai citu NILLTF novēršanu regulējošo normatīvo aktu noteikumus. Secīgi, normatīvais regulējums būtu papildināms, piemēram, ar noteikumiem, kas liedz personai, kura izdarījusi Likuma pārkāpumus, sniegt nodokļu konsultāciju pakalpojumus (vai citus Likumā noteiktos pakalpojumus).
- 5.15. Latvijas nodokļu konsultantu asociācija ir pieņēmusi Ētikas kodeksu⁴², kas ir saistošs tikai asociācijas biedriem, taču dalība Latvijas nodokļu konsultantu asociācijā ir brīvprātīga. Ieviešot nodokļu konsultantu darbības uzsākšanas kontroles mehānismu (piemēram, obligātu licencēšanas procesu) būtu iespējams nodrošināt vienotu nozares profesionāļu ētikas standartu un NILL un TF prasību ievērošanu.
- 5.16. Arī nodokļu konsultantu uzraugošā iestāde – VID, norāda, ka nodokļu konsultantiem ir izvirzītas nepietiekami stingras prasības darbības uzsākšanai un ir nepieciešama licencēšanas prasību ieviešana. Šobrīd minētos pakalpojumus var sniegt jebkurš komersants, kas ir reģistrēts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā. Normatīvajos aktos izvirzāmas darbības uzsākšanas prasības nav pietiekamas un neparedz subjektu atbilstības Likuma prasībām pārbaudi.⁴³
- 5.17. Attiecībā uz nodokļu konsultantu spēju identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus, norādāms, ka 2017. gadā Finanšu izlūkošanas dienestā no nodokļu konsultantiem saņemts 1 ziņojums, savukārt 2018. gadā – neviens. Minētais nepārprotami norāda uz kritisku nespēju identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgām darbībām. Šādu secinājumu izdarījis arī VID.⁴⁴
- 5.18. 2018. gada laikā nodokļu konsultantu uzraugošā iestāde - VID veicis 125 uzraudzības pasākumus:

VID uzraudzībā esošo nodokļu konsultantu uzraudzības pasākumu skaits			
2017		2018	
Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes	Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes
0	0	72	53

- 5.19. VID norādījis, ka uzraudzības pasākumu rezultātā visbiežāk ieficētie pārkāpumi ir šādi:
- 5.19.1. NILL un TF risku novērtējuma neesamība, ietekmējot arī iekšējās kontroles sistēmas izveidošanas un piemērošanas atbilstību un efektivitāti. Konstatēts, ka iekšējās kontroles sistēma ir nopirkta un faktiski pēc būtības netiek piemērota;
- 5.19.2. klienta NILL un TF risku novērtēšanas nepilnības. Nepietiekama izpratne par klienta darbību, īpašnieku struktūru, darījumu uzraudzību;
- 5.19.3. klienta izpētes trūkumiem, patieso labuma guvēju nenoskaidrošanu. Bieži vien tiek konstatēta formāla klientu anketu aizpildīšana, kur atspoguļotā informācija netiek dokumentāli pamatota;
- 5.19.4. identificētiem aizdomīgiem darījumiem, par ko Likuma subjektam bija jāziņo, bet tas nav darīts.⁴⁵

⁴⁰ 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf, 4.5.245.punkts, 60.lpp.

⁴¹ 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 4.5.244. 60. lpp.

⁴² Pieejams: <http://www.lnka.lv/index.php?menu=9&lang=1>

⁴³ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

⁴⁴ Turpat

⁴⁵ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

- 5.20. Sodus par konstatētiem pārkāpumiem NILL un TF jomā sāka VID piemērot sākot ar 2018. gada 1. jūliju. Savukārt 2018. gada pirmajā pusgadā par konstatētajiem pārkāpumiem ievērojot VID "konsultē vispirms" principu Likuma subjektiem tika sniegtas konsultācijas un nepieciešamā informācija Likuma prasību izpildei, kā arī dots laika periods, kurā novērst konstatētās neatbilstības ar mērķi veicināt izpratni un zināšanas par Likuma prasībām. Kopš 2018. gada 1. jūlija VID piemērojis šādus sodus⁴⁶:

VID nodokļu konsultantiem piemērotie sodi par NILLTFN prasību pārkāpumiem 2018. gadā				
Brīdinājums	Brīdinājums un naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
1	7	6	1660	1

- 5.21. Vērtējot VID piemēroto sodu apmērus, jānorāda, ka piemērotie sodi nav pietiekami augsti, lai kalpotu kā preventīvs līdzeklis turpmāku pārkāpumu novēršanai. Jo īpaši jāņem vērā, ka VID ir vienīgā institūcija, kas nodokļu konsultantiem var piemērot sodus par pārkāpumiem NILL un TF jomā. Par sodu preventīvās funkcijas neizpildīšanos liecina arī Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaits, proti, pēc VID veiktajām pārbaudēm un piemērotajiem sodiem, saņemto ziņojumu skaits Pārskata periodā nav pieaudzis.

Ārpakalpojuma grāmatveži

- 5.22. Grāmatvedības ārpakalpojumus tāpat kā nodokļu konsultācijas var sniegt jebkurš komersants, kas reģistrējies Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem jeb ārpakalpojuma grāmatvežiem netiek izvirzītas izglītības vai profesionālās kvalifikācijas prasības. Secīgi, tāpat kā attiecībā uz nodokļu konsultantiem, normatīvais regulējums būtu papildināms ar noteikumiem, kas paredz ierobežojumus sniegt grāmatvedības pakalpojumus, neizpildoties konkrētām kvalifikācijas prasībām. Šādu iniciatīvu jau ir uzsākusi ārpakalpojuma grāmatvežu uzraugošā iestāde – VID.
- 5.23. Grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem, kas ir Latvijas grāmatvežu asociācijas biedri ir izstrādāts un saistošs ētikas kodekss.⁴⁷ Taču dalība asociācijā ir brīvprātīga un ētikas kodekss nav saistošs visiem profesijas pārstāvjiem. Turklāt vienīgais sods, kas var būt piemērots par ētikas normu neievērošanu ir izslēgšana no asociācijas/biedrības, kas var būt nepietiekami efektīvs līdzeklis ētikas normu ievērošanas sekmēšanai.
- 5.24. Pārskata periodā VID veicis vairāk kā 828 ārpakalpojuma grāmatvežu uzraudzības pasākumus:

VID uzraudzībā esošo ārpakalpojuma grāmatvežu uzraudzības pasākumu skaits			
2017		2018	
Klātienēs pārbaudes	Neklātienēs pārbaudes	Klātienēs pārbaudes	Neklātienēs pārbaudes
3	582	152	91

- 5.25. Ārpakalpojumu grāmatvežu uzraudzības iestāde – VID – norādījis, ka, veicot uzraudzības pasākumus, bieži vien tiek konstatēti grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji, kuri apkalpo vietējās juridiskās personas ar kontiem ārvalstīs, piemēram, Lietuvā, Čehijā, Polijā, Krievijā, kuru patiesais labuma guvējs ir trešās valsts rezidents. Tāpat bieži tiek konstatēti gadījumi, kad pats grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzējs palīdz nerezidentam – fiziskai personai reģistrēt Latvijā saimniecisko darbību, tādā veidā palīdzot tam kļūt par juridisku personu – rezidentu, atvērt kontu Latvijas kredītiestādēs, un sniedz juridiskās adreses iznomāšanas pakalpojumu. Bieži šādos gadījumos Latvijā faktiskā saimnieciskā darbība netiek veikta, bet tiek sniegtas finanšu atskaites un veikta nodokļu nomaksa, kā arī tiek nodrošināta pārskaitījumu veikšana uz saistīto uzņēmumu kontiem citās valstīs.
- 5.26. Tāpat uzraudzības pasākumu rezultātā VID secinājis, ka grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējam izveidojās cieša sadarbība ar klientu, kas ir balstīta uz personisko paziānos. Līdz ar to ārpakalpojuma grāmatvedim ir zināmas grūtības ziņot par sava klienta aizdomīgiem darījumiem pat, ja tie ir redzami.
- 5.27. Šādu VID secinājumu kā arī kritisko nozares pārstāvju zināšanu trūkumu NILLTF novēršana jomā apliecina arī Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaits. Proti, 2017. gadā no ārpakalpojumu grāmatvežiem Finanšu izlūkošanas dienestā nav saņemts neviens ziņojums,

⁴⁶ Informācija par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas Likuma subjektiem, kas ir VID uzraudzībā, piemērotajiem sodiem pieejama:

https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/06_02_info_par_subjektam_piemerotajam_sankcijam.pdf

⁴⁷ Pieejams: <http://www.lrga.lv/sertifikacija/gramatvedibas-profesijas-vertibas-un-pamatprincipi>

savukārt 2018. gadā saņemti 22 ziņojumi. Norādāms, ka 2018. gadā ziņojuši ir tikai divi ārpakalpojumu grāmatvedības uzņēmumi un no 22 ziņojumiem tikai 1 izmatots tiesībaizsardzības iestādēm nosūtītajos materiālos.

Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ārpakalpojumu grāmatvežu ziņojumu skaits	
2017	2018
Saņemto ziņojumu skaits	Saņemto ziņojumu skaits
0	22

- 5.28. Laika periodā kopš 2018. gada 1. jūlija, VID sodu ārpakalpojumu grāmatvežiem piemērojis 22 gadījumos, proti, 4 gadījumos piemērots brīdinājums, 15 gadījumos piemērots naudas sods, savukārt 3 gadījumos pieņemts lēmums par darbības apturēšanu. VID norādījis, ka atsevišķos gadījumos VID uzraudzībā esošais Likuma subjekts centies izvairīties no klātienes pārbaudes un nesadarbojas ar uzraugošo iestādi - šādos gadījumos VID aptur uzņēmuma darbību, liedzot tam iespēju turpināt veikt saimniecisko darbību, kas, iespējams, pārkāpj Likuma prasības.

VID ārpakalpojumu grāmatvežiem piemērotie sodi par NILLTFN prasību pārkāpumiem 2018. gadā				
Brīdinājums	Brīdinājums un naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
4	19	15	7980	3

- 5.29. VID secinājis, ka lielākais sodu skaits ir ticis piemērots grāmatvedības ārpakalpojumu nozarē, kas ir likumsakarīgi, ņemot vērā, ka tā ir skaitliski lielākā nozare, kurā tiek veikts arī lielākais skaits klātienes pārbažu.
- 5.30. Vienlaikus VID vērš uzmanību uz pozitīvu iezīmi - sāk veidoties prakse, ka administratīvie sodi sasniedz savu mērķi – pārkāpējs tiek sodīts un tiek rādīts precedents preventīvai pārkāpumu novēršanai.⁴⁸
- 5.31. Taču attiecīgo sodu preventīvais raksturs būtu vērtējams kritiski, ņemot vērā, ka sodi tiek piemēroti tikai no 2018. gada 1. jūlija. Sodu preventīvās funkcijas efektivitāte var tikt vērtēta pie Likuma subjektu atkārtotām pārbaudēm, analizējot vai piemērotais sods attur attiecīgo Likuma subjektu no turpmāku vai atkārtotu pārkāpumu veikšanas.

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji

- 5.32. Arī juridiskos pakalpojumus var sniegt jebkurš komersants, kas reģistrējas Uzņēmumu reģistrā vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Teorētiski, lai sniegtu juridiskos pakalpojumus ir nepieciešama juridiskā izglītība, taču praksē novērots, ka juridiskos pakalpojumus sniedz komercsabiedrības, kuru darbinieki nav ieguvuši juridisko izglītību. Nav ieviesti kritēriji noteiktās saimnieciskās darbības uzsākšanai, kā arī nepastāv licencēšanas prasības.
- 5.33. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji klientiem var piedāvāt un piedāvā plašu pakalpojumu klāstu. Juridiskie pakalpojumi var tikt izmantoti gan atsevišķi, slēdzot līgumu par juridisko apkalpošanu, gan arī kopā ar grāmatvedības un nodokļu konsultāciju pakalpojumiem, kas apskatīti iepriekš. Taču, kā jau norādīts iepriekš, atšķirībā no grāmatvedības un nodokļu konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji uzskatāmi par Likuma subjektiem tikai sniedzot konkrētus pakalpojumus⁴⁹.
- 5.34. Ievērojot minēto, VID ieskatā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem ir iespējams izvairīties no Likuma prasību izpildes, norādot, ka tiek sniegtas juridiskās konsultācijas, kas neietver nevienu no četriem Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā uzskaitītajiem pakalpojumiem.
- 5.35. Saskaņā ar iepriekš apskatīto, ka juridisko pakalpojumu sniedzēji vienlaikus sniedz arī grāmatvedības ārpakalpojumus un nodokļu konsultācijas, minētie pakalpojumu sniedzēji var būt gan Latvijas grāmatvežu asociācijas biedri, gan Latvijas Nodokļu konsultantu asociācijas biedri, kam ir saistoši attiecīgās asociācijas ētikas kodekss. Taču dalība asociācijās ir brīvprātīga un ētikas kodekss nav saistošs visiem profesijas pārstāvjiem. Turklāt vienīgais sods, kas var tikt

⁴⁸ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

⁴⁹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 16, 28.08.2008.- 3. panta pirmā daļa, 4. punkts

piemērots par ētikas normu neievērošanu ir izslēgšana no asociācijas vai biedrības, kas var būt nepietiekami efektīvs līdzeklis ētikas normu ievērošanas sekmēšanai.⁵⁰

- 5.36. Pārskata periodā VID veicis 357 neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzības pasākumus:

VID uzraudzībā esošo neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzības pasākumu skaits			
2017		2018	
Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes	Klātienes pārbaudes	Neklātienes pārbaudes
1	196	82	78

- 5.37. Attiecīgo uzraudzības pasākumu rezultātā, kopš 2018. gada 1. jūlija, neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem VID piemērojis 1 brīdinājumu, 6 naudas sodus un pieņēmis 3 lēmumus par darbības apturēšanu.

VID neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem piemērotie sodi par NILLTFN prasību pārkāpumiem 2018. gadā				
Brīdinājums	Brīdinājums un naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (gadījumu skaits)	Naudas sods (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
1	7	6	4 960	3

- 5.38. VID secinājis, ka attiecīgās nozares profesionāļiem ir nepietiekama izpratne par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem un ir ļoti zems sniegto ziņojumu skaits, kā arī Likuma subjektu par Likuma prasību izpildi atbildīgo darbinieku zināšanu un kompetences trūkums nenodrošina iespēju visos gadījumos konstatēt neparastus un/vai aizdomīgus darījumus. Tāpat VID secinājis, ka profesionālo pakalpojumu sniedzējiem ir grūti ziņot par saviem klientiem, jo ar tiem, bieži vien, ir jau gadiem ilgi izveidotas attiecības.
- 5.39. Minēto apstiprina arī fakts, ka Pārskata periodā Finanšu izlūkošanas dienestā nav identificēts neviens ziņojums, ko būtu iesnieguši neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji. Tas liecina par kritisku zināšanu trūkumu attiecīgajā nozarē.
- 5.40. Jānorāda, ka paralēlās ziņošanas sistēmas ietvaros saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 22.2 pantu 2018. gadā VID ir saņēmis 8 ziņojumus no neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem. Taču arī šāds saņemto ziņojumu skaits norāda uz kritiskām problēmām identificēt neparastus un/vai aizdomīgus darījumus.
- 5.41. VID norādījis, ka uzraudzības pasākumu ietvaros, citu starpā, novēroti šādi iemesli nespējai konstatēt neparastus vai aizdomīgus darījumus:
- 5.41.1. iekšējās kontroles sistēmas procedūru formāla piemērošana (vai neesamība);
 - 5.41.2. zems darbinieku kvalifikācijas līmenis;
 - 5.41.3. klientu un to veikto darījumu nepietiekoša uzraudzība no atbildīgā darbinieka puses, kam par pamatu, iespējams, ir arī fakts, ka atbildīgo darbinieku funkcijas pilda persona, kas ir uzņēmuma vadītājs, kurš vienlaicīgi nodarbojas ar klientu piesaisti.⁵¹
- 5.42. Papildus Ziņojumā apskatītajiem Likuma subjektiem, Likuma 3. pantā uzskaitīti arī juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji. Norādāms, ka šo Likuma subjektu NILLTF draudi, ievainojamība un risks vērtējams vienlīdzīgi neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju riskam, ņemot vērā, ka praksē abu minēto nozaru profesionālā darbība pārklājas.

LATVIJAS ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU PADOME

- 5.43. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes (turpmāk – LZAP) uzraudzībā uz 2018. gada 31. decembri Latvijā bija 1369 zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi, tostarp, 19 Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstu advokāti.⁵²
- 5.44. Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas institūcija – LZAP, Likuma ietvaros pilda zvērinātu advokātu uzraudzības institūcijas funkcijas. LZAP sastāvā ir 9 padomes locekļi, kurus ievēlē zvērinātu advokātu kopsapulcē. Kritiski vērtējams fakts, ka LZAP padomes locekļiem netiek izvirzītas papildus prasības par zināšanām NILLTF novēršanas jomā, kā tikai prasības vispārīgām

⁵⁰ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

⁵¹ Valsts ieņēmumu dienesta uzraudzībā esošo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.

⁵² Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas sektorālais riska novērtējums attiecībā uz 2018. gada 31. decembri

zināšanās par advokāta tiesībām un pienākumiem NILL un TF novēršanas jomā, kas attiecināmas uz visiem zvērinātiem advokātiem. Tāpat LZAP sastāvā nav atsevišķas struktūrvienības, kas būtu atbildīga tikai par NILLTF jautājumiem.

Zvērināti advokāti

- 5.45. Daļa no zvērinātu advokātu sniegtajiem pakalpojumiem var būt pievilcīgi noziedzniekiem, kas vēlas slēpt NIL izcelsmi. Pastāv risks, ka zvērināti advokāti var tikt neapzināti iesaistīti un/vai izmatoti NIL, piemēram, darījumiem nepieciešamo dokumentu sagatavošanā, juridisku struktūru izveidē, kas ļauj slēpt NIL izcelsmi un/vai patiesos labumu guvējus.⁵³ Tāpat noziedznieki var izmantot zvērinātu advokātu statusa priekšrocības, pilnvarojot profesijas pārstāvi rīkoties klienta interesēs, piemēram, iegādāties nekustamo īpašumu. Vienlaikus zvērināti advokāti var neapzināti tikt izmantoti viltus tiesvedību ietvaros.⁵⁴ Praksē ir identificēti gadījumi, kad zvērinātu advokātu biroja darbinieki klientiem sniedz nominālo īpašnieku/pārvaldes institūciju locekļu pakalpojumus.
- 5.46. 2018. gadā LZAP veikusi visu 1369 zvērinātu advokātu sniegtās juridiskās palīdzības apzināšanas procesu. Saskaņā ar zvērinātu advokātu juridiskās palīdzības apzināšanas procesa rezultātiem zvērināti advokāti iedalās šādi:
- 5.46.1. 23,1% no visiem zvērinātiem advokātiem savā pamata praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību tikai tiesās un kriminālprocesos, līdz ar ko atbilst zemākā riska kategorijai;
 - 5.46.2. 32,1% no visiem zvērinātiem advokātiem savā papildus praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību tikai tiesās un kriminālprocesos, līdz ar ko atbilst zemākā riska kategorijai;
 - 5.46.3. 28,7% no visiem zvērinātiem advokātiem savā pamata praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību pārsvarā tiesās un kriminālprocesos, bet daļēji arī darījumos;
 - 5.46.4. 23,1% no visiem zvērinātiem advokātiem savā papildus praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību pārsvarā tiesās un kriminālprocesos, bet daļēji arī darījumos;
 - 5.46.5. 21,4% no visiem zvērinātiem advokātiem savā pamata praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību vienlīdz daudz tiesās, kriminālprocesos un darījumos;
 - 5.46.6. 18,3% no visiem zvērinātiem advokātiem savā papildus praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību vienlīdz daudz tiesās, kriminālprocesos un darījumos;
 - 5.46.7. 22,3% no visiem zvērinātiem advokātiem savā pamata praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību pārsvarā darījumos, bet daļēji arī tiesās un kriminālprocesos;
 - 5.46.8. 17,2% no visiem zvērinātiem advokātiem savā papildus praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību pārsvarā darījumos, bet daļēji arī tiesās un kriminālprocesos;
 - 5.46.9. 4,5% no visiem zvērinātiem advokātiem savā pamata praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību tikai darījumos, līdz ar ko atbilst augstākā riska kategorijai;
 - 5.46.10. 9,3% no visiem zvērinātiem advokātiem savā papildus praktizēšanas vietā sniedz juridisko palīdzību tikai darījumos, līdz ar ko atbilst augstākā riska kategorijai.⁵⁵
- 5.47. Atšķirībā no VID uzraudzībā esošajiem Likuma subjektiem – nodokļu konsultantiem, ārpalpojumu grāmatvežiem un neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem, zvērinātiem advokātiem ir augstas darbības uzsākšanas prasības. Šādu prasība esamība un kontrole samazina profesijas pārstāvju apzinātas iesaistīšanas NILLTF shēmās risku.
- 5.48. Saskaņā ar Advokatūras likuma 34. panta 1. punktu LZAP kompetencē ietilpst lēmumu pieņemšana par uzņemšanu un ieskaitīšanu zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaitā⁵⁶, par izslēgšanu, atstādināšanu vai atskaitīšanu no zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaita, kā arī par atsevišķu zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu darbības apturēšanu.
- 5.49. Advokatūras likuma 14. un 15. pantā ir izvirzītas augstas izglītības, pieredzes un reputācijas prasības personai, kura vēlas kļūt par zvērinātu advokātu, tostarp, personai jābūt ar labu reputāciju; tā nedrīkst būt atzīta par aizdomās turētu vai apsūdzēto kriminālprocesā par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu pret to nedrīkst būt izbeigts uz nereabilitējoša pamata; tā nedrīkst būt sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, u.c. prasības, kā arī

⁵³ 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 4.5.228 - 59.lpp

⁵⁴ Sīkāk skatīt. FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals", June 2013. Available at: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>

⁵⁵ Turpat

⁵⁶ Uzņemšanu un ieskaitīšanu zvērinātu advokātu skaitā procedūru regulē Advokatūras likuma 39.-41., 41.¹, 41.², 41.³, 42.-47.pants.

personai ir jānokārto advokāta eksāmens. No advokāta eksāmena kārtošanas ir atbrīvoti vienīgi tiesību zinātņu doktori.⁵⁷

- 5.50. Būtiski norādīt, ka, lai nokārtotu zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmenu, pretendents ir jāpārzina arī advokāta tiesības un pienākumi NILL un TF novēršanas jomā.
- 5.51. Neskatoties uz iepriekš minēto, Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaits liecina par zvērinātu advokātu zināšanu trūkumu NILLTF jomā un kritiskām problēmām identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgām darbībām. Pārskata periodā no zvērinātiem advokātiem saņemti 6 ziņojumi. Šāds ziņojumu skaits liecina arī par negatīvu tendenci salīdzinājumā ar 2. Nacionālo Risku novērtējumu par 2013. - 2016. gadu, kur konstatēts, ka attiecīgajā pārskata periodā zvērinātu advokātu ziņošanas par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem uzraudzība un efektivitāte ir vidēji augsta. Zvērināti advokāti pārskata periodā bija snieguši ziņojumus par 142 aizdomīgiem darījumiem.

Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto zvērinātu advokātu ziņojumu skaits	
2017	2018
Saņemto ziņojumu skaits	Saņemto ziņojumu skaits
6	0

- 5.52. Papildus iepriekš apskatītajiem darbības uzsākšanas kontroles mehānismiem, visiem zvērinātiem advokātiem ir saistošs Latvijas zvērinātu advokātu ētikas kodekss.⁵⁸ Saskaņā ar Advokatūras likuma 73. pantu par neētisku rīcību, profesionālās ētikas normu pārkāpumu zvērinātiem advokātiem ir paredzēta disciplinārbildība, tajā skaitā, iespējama izslēgšana no zvērinātu advokātu skaita. Vienlaikus jānorāda, ka Pārskata periodā šādi gadījumi nav identificēti, taču ir uzsākts kriminālprocess par, iespējams, zvērinātu advokātu biroja iesaisti krāpšanā un NILL.

Gadījuma analīze Nr. 2

2017. gadā Finanšu izlūkošanas dienestā saņemts ziņojums par zvērinātu advokātu X saistībā ar iespējamu ļaunprātīgu pilnvaru izmantošanu un NILL. Finanšu izlūkošanas dienestā saņemtajā ziņojumā izklāstīta informācija un aizdomas, kas saistītas ar iespējams fiktīvi, maksātnespējas procesa ietvaros atsavināto nekustamo īpašumu. Sakarā ar lēmumu par attiecīgā nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanu tika izsludināta īpašuma pārdošanas pirmā izsole, kurā nekustamo īpašumu iegādājās SIA A par EUR 150'000. Mēnesi pēc izsoles noslēgšanās saņemts zvērināta advokāta X – LSIA B maksātnespējas administratora un SIA C starpā noslēgts cesijas līgums, ar ko nolīgts visas LSIA B prasījuma tiesības uz nekustamo īpašumu nodot SIA C. Cesijas līgums sagatavots dienu pirms iepriekš minētās izsoles, bet paraksti uz attiecīgā līgumā apliecināti notariāli vienu dienu pēc attiecīgās izsoles.

Par lietu uzsākts kriminālprocess un šobrīd notiek lietas izskatīšana.

- 5.53. Norādāms, ka atšķirībā no VID, Pārskata periodā LZAP nav veikusi uzraudzības pasākumus un attiecīgi nav piemēroti sodi par Likuma prasību neizpildi vai pārkāpumiem. Minētais liecina par būtiskām nepilnībām zvērinātu advokātu uzraudzības procesā.⁵⁹ LZAP gan norādījis, ka 2018. gadā veikta viena neplānota klātienes pārbaude, ņemot vērā par zvērinātu advokātu saņemtu sūdzību par iespējamu NILL, kas pārbaudes rezultātā neapstiprinājās.
- 5.54. Vienlaikus uzmanība vēršama uz faktu, ka LZAP nevar tikt uzskatīta par pilnībā neatkarīgu uzraudzības institūciju NILLTF novēršanas jomā. Proti, saskaņā ar Latvijas Republikas Advokatūras likuma 22. panta noteikumiem, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas līdzekļus veido summas, kas tiek maksātas Latvijas Zvērinātu advokātu padomes noteiktajā kārtībā un apmērā par dalību Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā. No minētā izriet, ka LZAP veiktie uzraudzības pasākumi tiek finansēti no uzraugāmo Likuma subjektu maksājumiem, kas viennozīmīgi norāda uz LZAP neatkarības trūkumu un iespējamību, ka uzraudzības pasākumi varētu tikt veikti neobjektīvi.
- 5.55. Pastāvot apskatītajiem apstākļiem, būtu nepieciešamas reformas zvērinātu advokātu un neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzības īstenošanas regulējumā, iespējams, nododot šo Likuma subjektu uzraudzību vienas uzraudzības iestādes rīcībā.

LATVIJAS ZVĒRINĀTU NOTĀRU PADOME

- 5.56. Latvijas Zvērinātu notāru padomes (turpmāk – LZNP) uzraudzībā uz 2018. gada 31. decembri bija 99 zvērināti notāri.⁶⁰

⁵⁷ Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas sektorālais riska novērtējums attiecībā uz 2018. gada 31. decembri

⁵⁸ Pieejams: <http://www.advokatura.lv/lv/dokumenti-par-advokaturas-jautajumiem/radit/23/>

⁵⁹ Arī pirms Pārskata perioda bija konstatēti trūkumi zvērinātu advokātu uzraudzības procesā. Skat. 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 8.4.5 – 136. lpp.

⁶⁰ Latvijas Zvērinātu notāru padomes zvērināta notāra darbības riska novērtējums.

- 5.57. Tāpat kā zvērināti advokāti, saskaņā ar normatīvo regulējumu, proti, Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktu zvērināti notāri ir Likuma subjekti tikai veicot konkrētas darbības. Interpretējot attiecīgās darbības konkrēti uz Notariāta likumā nostiprinātajām zvērinātu notāru tiesībām un pienākumiem, zvērināti notāri uzskatāmi par Likuma subjektiem:
- 5.57.1. taisot notariālos aktus vai privātu darījumu projektus atbilstoši Notariāta likuma 116. panta ceturtajai daļai par nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu;
 - 5.57.2. pieņemot glabājumu Notariāta likuma 65. panta 3. un 3.¹ punkta izpratnē, t.i., klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšana;
 - 5.57.3. sniedzot citu juridisko palīdzību Notariāta likuma 66. panta pirmās daļas 4. punkta izpratnē, t.i., juridisko personu vai juridisku veidojumu dibināšanai, vadībai vai darbības nodrošināšanai.⁶¹
- 5.58. Sagatavojot zvērinātu notāru sektorālo risku novērtējumu, LZNP secinājusi, ka kopumā no 2018. gadā veiktajām notariālām darbībām tikai 1% (viens procents) ir attiecināms uz Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktiem pienākumiem, bet, būtiski uzsvērt, ka vērtējot attiecīgo 1% darījumu pēc darījumu summas, tie ir 29,78% no visu pie zvērināta notāra taisīto darījumu summas.⁶²
- 5.59. Latvijas Zvērinātu notāru kolēģijas institūcija – LZNP, Likuma ietvaros pilda zvērinātu notāru uzraudzības institūcijas funkcijas. LZNP sastāvā ir 9 padomes locekļi, kurus ievēlē zvērinātu notāru kopsapulcē. LZNP padomes locekļiem netiek izvirzītas prasības par zināšanām NILL un TF novēršanas jomā. LZNP sastāvā nav atsevišķas struktūrvienības, kas būtu atbildīga tikai par NILLTF jautājumiem, taču ir iecelts viens atbildīgais jurists, kura pienākumos ietilpst NILLTFN joma.

Zvērināti notāri

- 5.60. Zvērinātus notārus var izmantot, lai apliecinātu ekonomiski neracionālus un nepamatotus darījumus, tajā skaitā, līgumus darījumos, kas tiek slēgti par cenu, kas acīmredzami neatbilst tirgus vērtībai (piemēram, gadījumos kad par nekustamo īpašumu ārpus notāru biroja virs darījumā norādītās summas notiek norēķināšanas ar skaidras naudas līdzekļiem, vai nezināmas izcelsmes līdzekļiem), kā arī fiktīvu darījumu apliecināšanai, tādējādi radot pamatota darījuma iespaidu.⁶³ Tāpat pastāv risks, ka zvērināti notāri var tikt izmantoti nekustamā īpašuma izkrāpšanas shēmās vai fiktīvu līgumu apliecināšanai.
- 5.61. Līdzīgi kā zvērinātiem advokātiem, zvērinātiem notāriem ir augstas darbības uzsākšanas prasības - zvērinātu notāru profesija ir ļoti stingri reglamentēta. Normatīvie akti nosaka noteiktu zvērinātu notāru skaitu, izglītības kritērijus, eksāmena kārtību, regulārās un ārkārtas kvalifikācijas pārbaudes, profesionālās darbības apdrošināšanu, amata atlīdzības apmēru, amata vietu ģeogrāfisko atrašanos, iekšējās kontroles sistēmas un atsevišķu pakalpojumu sniegšanas un darījumu pārbaūžu kārtību. Papildus, zvērinātu notāru amatu vietu skaits šī brīža valsts ekonomiskās aktivitātes laikā ir ierobežots ar 125 amata vietām, jo notariāta sistēmas būtiska sastāvdaļa ir *numerus clausus* princips, un tas nozīmē, ka notāru vietu skaists tiek pārvērtēts un noteikts atbilstoši valsts un sabiedrības vajadzībām. Savukārt par Notariāta likuma un ētikas normu pārkāpumiem ir paredzēta disciplināratbildība.
- 5.62. Norādāms, ka pārskata periodā LZNP zvērinātiem notāriem nav piemērojusi sodus par Likuma pārkāpumiem. Savukārt Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaits liecina par negatīvām izmaiņām zvērinātu notāru spējās identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus, jo 2018. gadā saņemti 2 reizes mazāk ziņojumi kā 2017. gadā. Vienlaikus krities ziņojumus sniegušo notāru skaits. Proti, 2017. gadā ziņojumus Finanšu izlūkošanas dienestam iesniedza 28 zvērināti notāri, bet 2018. gadā – tikai 18 zvērināti notāri. Taču šāda statistika liecina par pozitīvu izaugsmi salīdzinājumā ar 2. Nacionālā Risku novērtējumā, tā pārskata periodā sniegto ziņojumu skaitu, proti, attiecīgajā pārskata periodā Finanšu izlūkošanas dienestā no zvērinātiem notāriem tika saņemti 25 aizdomīgu darījumu ziņojumi.

⁶¹ Latvijas Zvērinātu notāru padomes zvērināta notāra darbības riska novērtējums.

⁶² Kopumā 2018. gadā ir veiktas 570070 (2017. gadā – 600725) notariālās darbības, t.sk. paraksta īstuma un rīcībspējas apliecināšana uz nostiprinājuma lūguma zemesgrāmatu nodajai 107 477 (2017. gadā – 113 197) un paraksta īstuma un rīcībspējas apliecināšana uz Uzņēmumu reģistrā iesniedzamajiem dokumentiem 24 268 (2017. gadā – 25 356), bet Likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktie pienākumi bija attiecināmi uz 5889 (2017. gadā – 7027) darbībām, kas attiecīgi kopumā veido tikai 1% no visām notariālām darbībām, bet 29% no kopējās pie zvērinātiem notāriem taisīto darījumu summas attiecas tiesiskuma kontrole NILLTFN jomā. Skat. LZNP sektorālais riska novērtējums.

⁶³ 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 8.5.4. un 8.5.5. – 138. lpp.

Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto zvērinātu notāru ziņojumu skaits	
2017	2018
Saņemto ziņojumu skaits	Saņemto ziņojumu skaits
75	37

- 5.63. Pozitīvi vērtējams fakts, ka atšķirībā no jebkuriem citiem Ziņojumā apskatītajiem Likuma subjektiem, zvērināts notārs sniedz notariālo pakalpojumu tikai un vienīgi klienta klātbūtnē - zvērinātu notāru pakalpojumus nav iespējams saņemt bez klienta personiskas klātbūtnes, anonīmi vai ar aģenta starpniecību.
- 5.64. Atsevišķi norādāms, ka noteiktiem zvērinātu notāru piedāvātajiem pakalpojumiem analogus pakalpojumus, piemēram, apliecināt parakstu uz nostiprinājuma lūguma, ir iespējams saņemt arī Bāriņtiesā, kas nav Likuma subjekts.⁶⁴ Ņemot vērā minēto, būtu izvērtējama nepieciešamība iekļaut Bāriņtiesas Likuma subjektu sarakstā vai izvērtējamas Bāriņtiesā veicamās funkcijas, iespējams, atsakoties no notariālo darbību veikšanas.

LATVIJAS ZVĒRINĀTU REVIDENTU ASOCIĀCIJA

- 5.65. Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas (turpmāk – LZRA) uzraudzībā uz 2018. gada 31. decembri bija 169 zvērināti revidenti un 124 zvērinātu revidentu komercsabiedrības.⁶⁵
- 5.66. LZRA Likuma ietvaros pilda zvērinātu revidentu uzraudzības institūcijas funkcijas. LZRA vada valde 7 zvērinātu revidentu sastāvā, ko ievēlē kopsapulce. Ņemot vērā to, ka par valdes locekļiem tiek ievēlēti nozares profesionāļi, viņiem tiek izvirzītas prasības vispārīgām zināšanām NILLTF jomā, kā jebkuram zvērinātam revidentam. Vienlaikus norādāms, ka LZRA Pārskata periodā nav atsevišķas struktūrvienības, kas būtu atbildīga par NILLTFN jautājumiem, taču LZRA ir nodarbināta persona, kas specializējas NILLTFN jautājumos.⁶⁶
- 5.67. Būtiski norādīt, ka saskaņā ar pastāvošo praksi, zvērinātus revidentus un zvērinātu revidentu komercsabiedrības, kas sniedz nodokļu konsultācijas un ārpalpojuma grāmatvedības pakalpojumus, vienlaicīgi uzrauga 2 uzraugi, proti, gan LZRA, gan VID. VID uzrauga zvērinātus revidentus attiecībā uz to sniegtajām nodokļu konsultācijām un sniegtajiem ārpalpojuma grāmatvedības pakalpojumiem. Tādējādi zvērinātus revidentus un zvērinātu revidentu komercsabiedrības par sniegtajiem profesionālajiem pakalpojumiem uzrauga LZRA, bet par nodokļu konsultācijām un ārpalpojuma grāmatvedības pakalpojumiem – VID.
- 5.68. Minētais skaidrojums ar Likuma 45. panta otrajā daļā noteikto, proti, ka VID uzrauga nodokļu konsultantus un ārpalpojuma grāmatvežus. Secīgi, VID uzrauga un kontrolē arī tos zvērinātu revidentu un tos zvērinātu revidentu komercsabiedrību sniegtos pakalpojumus, kas sniegti kā nodokļu konsultācijas vai ārpalpojumu grāmatvedības pakalpojumi.
- 5.69. Ņemot vērā, ka zvērināti revidenti un zvērinātu revidentu komercsabiedrības ir iekļautas Likuma 45. panta pirmās daļas subjektu uzskaitījumā, LZRA ieskatā šobrīd piemērotais uzraudzības modelis radies Likuma normu nepareizas interpretācijas rezultātā.
- 5.70. LZRA norāda, ka šāda interpretācija rada papildus slogu profesijai, jo zvērināti revidenti un zvērinātu revidentu komercsabiedrības tiek kontrolētas no vairākiem atšķirīgiem uzraugiem.⁶⁷
- 5.71. Arī Finanšu izlūkošanas dienesta ieskatā šāda uzraudzības sadalījuma piemērošana ir atzīstama par neefektīvu. Taču neviennozīmīgs ir jautājums kurai uzraudzības iestādei būtu nododama zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību uzraudzību, proti, vai pilnībā nododot attiecīgo Likuma subjektu uzraudzību LZRA vai VID.

Zvērināti revidenti un zvērinātu revidentu komercsabiedrības

- 5.72. Revīzijas pakalpojums ir normatīvajos aktos noteiktā klienta gada pārskata, arī konsolidētā gada pārskata, pārbaude (revīzija) un revidenta ziņojuma sniegšana, revīzijas uzdevuma veikšana pēc normatīvajos aktos noteiktā Komercreģistra iestādes, izmeklēšanas iestādes, prokurora, tiesneša vai tiesas uzaicinājuma normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos, valsts un pašvaldību institūciju finanšu revīzija un revīzijas pārskata sagatavošana, kā arī atzinuma sniegšana par saimnieciskā gada pārskatu, normatīvajos aktos vai revīzijas pakalpojuma līgumā paredzēta revīzijas uzdevuma veikšana, kā arī klienta gada pārskata ierobežotā pārbaude un pārbaudes

⁶⁴ Bāriņtiesu likums. Latvijas Vēstnesis, 107 (3475), 07.07.2006.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 10.08.2006. – 61. pants

⁶⁵ Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas revīzijas pakalpojumu sektorālais risku novērtējums.

⁶⁶ 2019. gadā ir izveidota atsevišķa pastāvīgā komiteja, kas atbild par NILLTFN jautājumiem

⁶⁷ Turpat

ziņojuma sniegšana. Revīzijas pakalpojumus ir tiesīgi sniegt tikai sertificēti zvērināti revidenti un licencētas zvērinātu revidentu komercsabiedrības.

- 5.73. Zvērināti revidenti, ņemot vērā attiecīgo specialistu zināšanu specifiku, būtu vērtējami kopā ar nodokļu konsultantiem⁶⁸, taču attiecībā uz zvērinātiem revidentiem, atšķirībā no nodokļu konsultantiem, pastāv darbības uzsākšanas kontroles mehānismi. Papildus revīzijas pakalpojumiem, kas ir zvērinātu revidentu pamatdarbs, daļa zvērinātu revidentu sniedz konsultācijas nodokļu jautājumos. Šādos gadījumos pastāv risks, ka zvērināts revidents var tikt izmantots fiktīvu finanšu rezultātu revidēšanai un apstiprināšanai. Šādi apliecinājumi secīgi var tikt izmantoti, piemēram, lai pierādītu VID darījuma faktu. Tāpat īpaša uzmanība būtu jāpievērš revīzijas pakalpojumu sniegšanai finanšu iestādēm.
- 5.74. Līdzīgi kā attiecībā uz nodokļu konsultantiem, pastāv risks, ka zvērināti revidenti, sniedzot konsultācijas finanšu grāmatvedības, nodokļu un komercdarbības jautājumos, vai sniedzot praktiskus ieteikumus uzskaites pilnveidošanai un darījumu konsultācijas, var tikt izmantoti darījumu strukturēšanai, lai izvairītos no nodokļu nomaksas vai veiktu NILL.
- 5.75. Papildus minētajam, zvērināti revidenti var tikt izmantoti gada pārskatu apstiprināšanai, radot iespaidu par revidētā uzņēmuma veikto darījumu likumību, piemēram, gadījumos, kad uzņēmums bilancē uzrādījis faktiski nenotikušus darījumus.⁶⁹
- 5.76. Kopsakarā ar iepriekš apskatīto, jāņem vērā, ka obligātajām revīzijām ir pakļauti mazāk kā 5% no visām Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām komercsabiedrībām, biedrībām, nodibinājumiem un politiskajām partijām, kā arī valsts un pašvaldību iestādēm un institūcijām.
- 5.77. Attiecībā uz zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību klientu bāzi norādāms, ka, veicot klientu izpēti, sākotnēji ir identificēti 455 klienti ar paaugstināta NILLTF riska pazīmēm, jeb 5,8 % no visiem klientiem. No tiem ar augstu NILLTF risku identificēts 71 klients. Savukārt 324 klientiem to dalībnieki vai mātes sabiedrība reģistrēta valstīs, kas saistītas ar augstu pārrobežu NILL draudu līmeni, vai kuri ir minēto valstu pilsoņi. No visiem 455 klientiem, kas sākotnēji tika identificēti kā augsta NILLTF riska klienti, pēc klientu padziļinātās izpētes tikai 64 klienti tika akceptēti kā augsta riska klienti, jeb 0,82% no visiem klientiem, kam sniegti revīzijas pakalpojumi.
- 5.78. Darbības uzsākšanas kontroles sakarā uzmanība vēršama uz faktu, ka arī zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām pastāv darbības uzsākšanas kontrole jeb sertifikācija un licencēšanas prasības, kas noteiktas Revīzijas pakalpojumu likumā⁷⁰, kā arī zvērinātiem revidentiem ir saistošas ētikas kodeksa normas⁷¹, par kā pārkāpšanu draud disciplināratbildība.
- 5.79. Par kritiskām problēmām identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus liecina Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto ziņojumu skaits. Proti, 2017. gadā no zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām saņemti 13 ziņojumi, bet 2018. gadā – 10. Krities arī ziņojumus sniegušo Likuma subjektu skaits - 2017. gadā ziņojumus Finanšu izlūkošanas dienestam iesniedza 3 zvērinātu revidentu komercsabiedrības, savukārt 2018. gadā – tikai 2 zvērinātu revidentu komercsabiedrības. Vienlaikus norādāms, ka šāda statistika liecina par pozitīvu izaugsmi salīdzinājumā ar 2. Nacionālo Risku novērtējuma par 2013. - 2016. gadu pārskata periodā sniegto ziņojumu skaitu, proti, attiecīgajā pārskata periodā Finanšu izlūkošanas dienestā no zvērinātiem revidentiem tika saņemti vien 5 aizdomīgu darījumu ziņojumi.

Finanšu izlūkošanas dienestā saņemto zvērinātu revidentu ziņojumu skaits	
2017	2018
Saņemto ziņojumu skaits	Saņemto ziņojumu skaits
13	10

- 5.80. Norādāms, ka Pārskata periodā LZRA par Likuma pārkāpumiem nav piemērojusi sodus zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām.
- 5.81. Vienlaikus uzmanība vēršama uz faktu, ka tāpat kā LZAP, arī LZRA nevar tikt uzskatīta par neatkarīgu uzraudzības iestādi, jo saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu likuma 6. panta piektās daļas noteikumiem, LZRA darbības finansēšanai tās biedri maksā ikgadēju biedra naudu asociācijas kopsapulces noteiktajā apmērā, kas savukārt norāda uz iespējamu neatkarības un kapacitātes trūkumu.

⁶⁸ Eiropas Komisijas Pār nacionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska novērtējuma ziņojumā zvērināti revidenti ir vērtēti kopā ar nodokļu konsultantiem, grāmatvežiem.

⁶⁹ Skat. arī 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf 8.6.5 – 139. lpp.

⁷⁰ Revīzijas pakalpojumu likums. Latvijas Vēstnesis, 78 (2465), 22.05.2001.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 12, 21.06.2001.

⁷¹ Pieejams: <http://lzra.lv/%C4%93tikas-kodeks.html>

6.NILL un TF risku novērtējums

NILL RISKU NOVĒRTĒJUMS

- 6.1. Izvērtējot Ziņojumā analizēto Profesionālo pakalpojumu sniedzēju riskus padziļināti, konstatēts, ka nepieciešams pārvērtēt 2018. gada 22. jūnija "Papildinātajā Latvijas Nacionālajā NILLTF risku novērtēšanas ziņojumā" noteiktos riskus un noteikt šādas riska pakāpes:

Profesionālo pakalpojumu sniedzēju NILL draudu, ievainojamības un risku un TF risku novērtējums				
Subjekts	Draudu līmenis	Ievainojamības līmenis	NILL risks	TF risks
Nodokļu konsultanti	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Ārpakalpojuma grāmatveži	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	VA	VA/A*	VA/A*	VZ
Zvērināti advokāti	VA	VA/A*	VA/A*	Z
Zvērināti notāri	VA	V	VA	VZ
Zvērināti revidenti	V	VA	VA	Z

- 6.2. Arī EK Pār nacionālā NILLTF riska novērtējuma ziņojumā nefinanšu sektora riska līmenis novērtēts kā augsts.⁷²
- 6.3. Galvenie Profesionālo pakalpojumu sniedzēju NILL riski Pārskata periodā ir:
- 6.3.1. nepietiekamas Profesionālo pakalpojumu sniedzēju zināšanas par NILLTF, kvalitatīvas iekšējās kontroles sistēmas neesamība un nespēja identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus var veicināt sektora pārstāvju neapzinātu iesaisti NILLTF mērķu sasniegšanā, kas noziedzniekiem ir saistoši Profesionālo pakalpojumu sniedzēju padziļināto zināšanu dēļ;
- 6.3.2. pastāvēt vājai vai neesošai darbības uzsākšanas kontrolei, kā arī vājai vai neesošai uzraudzības funkciju izpildei, negodprātīgi sektora profesiju pārstāvji, izmantojot savas zināšanas, var veicināt NILL vai sniegt profesionālus NILL pakalpojumus;
- 6.3.3. iespēja saņemt nekonkretizētus pakalpojumus (arī neklātienē) var veicināt Profesionālo pakalpojumu sniedzēju neapzinātu iesaisti NILLTF shēmās.

TF RISKU NOVĒRTĒJUMS

- 6.4. 2019. gadā maijā tika pabeigts un publicēts Latvijas pirmais "Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu". Attiecīgais ziņojums sniedz informatīvu apkopojumu un analīzi par nacionālajiem terorisma un proliferācijas finansēšanas draudiem, ievainojamību un no tiem izrietošajiem riskiem.
- 6.5. Minētajā ziņojumā konstatēts, ka nacionālie terorisma finansēšanas draudi un ievainojamība vērtējami kā zemi un secīgi terorisma finansēšanas risks ir vērtējams kā zems. Tomēr jānorāda, ka viens no būtiskākajiem identificētajiem TF riskiem ir "Nevalstisko organizāciju līdzekļu iespējama izmantošana TF. Šķietami likumīgiem mērķiem iegūtu ziedojumu novirzīšanu teroristu organizācijām vai to dalībniekiem."⁷³
- 6.6. Izvērtējot Profesionālo pakalpojumu sniedzēju TF riskus, jānorāda, ka nav konstatēti TF gadījumi, kas liecinātu par to, ka pastāv faktiski subjektu apdraudējums, taču nevar izslēgt tā iestāšanās iespēju. Vērtējot ievainojamības faktoros, jāņem vērā TF specifika, proti, TF atšķirībā no NILL bieži tiek veikta ar maza apmēra darījumu palīdzību. Ņemot vērā Eiropā un Nacionālajā terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojumā par 2017.-2018.gadu konstatētos riskus, papildus uzmanība jāpiešķir NVO dibināšanas riskiem, kas vairākkārt ir tikušas izmantotas, lai vāktu un pārvietotu līdzekļus TF nolūkos, kā arī sadarbībai ar klientiem no jurisdikcijām, kur pastāv augsti terorisma draudi. Papildus jāpievērš uzmanība klientiem, kas saistīti ar stratēģiskas

* Sektorā kopumā ir augsts riska līmenis, bet atsevišķiem pārstāvjiem riska līmenis ir viduvējs vai pat zems.

⁷² Eiropas Komisijas Pār nacionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska novērtējuma ziņojums.

⁷³ Nacionālais terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu. Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/Nacionalais_TF_PF_zinojums_2017_2018.pdf

nozīmes preču apriti un tuvo austrumu kultūrvēsturisko priekšmetu tirdzniecību. Profesionālo pakalpojumu sniedzēju TF riskus galvenokārt raksturo kritisks informācijas un izpratnes trūkums par TF. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī izvērtējot, kuri no Profesionālo pakalpojumu sniedzējiem piedāvā NVO dibināšanas pakalpojumu TF risku līmeņi ir vērtējami šādi:

Profesionālo pakalpojumu sniedzēju TF risku novērtējums	
Subjekts	TF risks
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji ⁷⁴	VZ
Zvērināti advokāti	VZ
Nodokļu konsultanti	Z
Zvērināti notāri	Z
Ārpakalpojuma grāmatveži	Z
Zvērināti revidenti	Z

⁷⁴ Vienlīdzīgā līmenī vērtējams arī juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēju TF risks.

7. IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Normatīvie akti

1. Bāriņtiesu likums. Latvijas Vēstnesis, 107 (3475), 07.07.2006. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=139369>
2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=178987>
3. Ministru kabineta noteikumi Nr. 215 "Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām". Latvijas Vēstnesis, 52 (3210), 01.04.2005. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=104814>
4. Revīzijas pakalpojumu likums. Latvijas Vēstnesis, 78 (2465), 22.05.2001. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=20946>
5. 2018. gada 11. oktobra Ministru kabineta rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=302218>

Citi avoti

1. 2018. gada 22. jūnija "Papildināts Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojums". Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/NRA_LV_FINAL.pdf
2. Eiropas Komisijas Pārncionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=81272
3. Eiropas Padomes ekspertu komitejas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu jomā (Moneyval) 5. kārtas ziņojums par Latviju. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Latvia-2018.pdf>
4. Grāmatvedības profesijas vērtības un pamatprincipi. Pieejams: <http://www.lrqa.lv/sertifikacija/gramatvedibas-profesijas-vertibas-un-pamatprincipi>
5. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Pieejams: <http://lzra.lv/%C4%93tikas-kodeks.html>
6. Informācija par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas Likuma subjektiem, kas ir VID uzraudzībā, piemērotajiem sodiem. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/06_02_info_par_subjektam_piemerotajam_sankcijam.pdf
7. Latvijas nodokļu konsultantu asociācijas ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.lnka.lv/index.php?menu=9&lang=1>
8. Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/lv/dokumenti-par-advokaturas-jautajumiem/radit/23/>
9. Nacionālais terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu. Pieejams: http://kd.gov.lv/images/Downloads/useful/Nacionalais_TF_PF_zinojums_2017_2018.pdf
10. Legal Sector Affinity Group "Anti-money laundering: Guidance for the Legal Sector", March 2018. Pieejams: www.sra.org.uk/documents/solicitors/freedom.../money-laundering.pdf
11. The FATF Recommendations. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>
12. FATF Guidance: "National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment" February 2013, page 7. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/National_ML_TF_Risk_Assessment.pdf
13. FATF Report: "Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals" June 2013. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/ML%20and%20TF%20vulnerabilities%20legal%20professionals.pdf>
14. AUSTRAC. Strategic analysis brief: "Money laundering through legal practitioners". Pieejams: <http://www.austrac.gov.au/sites/default/files/sa-brief-legal-practitioners.pdf>
15. FATF Report: "Professional Money Laundering", July 2018. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/Professional-Money-Laundering.pdf>
16. U.S. Treasury. NATIONAL MONEY LAUNDERING RISK ASSESSMENT 2018. Pieejams: https://home.treasury.gov/system/files/136/2018NMLRA_12-18.pdf

8. PIELIKUMS NR. 1

